۱. ریسک اعتباری

۱-۱ سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اعتباری

سیاست‌های اعتباری بانک در حوزه‌های تسهیلات و مطالبات به شرح ذیل است:

الف- تسهیلات: رعایت سقف‌های مجاز مصرف، اصلاح پرتفوی تسهیلات بر اساس مدت و بازده
ب- مطالبات: کاهش مانده مطالبات و بررسی پرونده‌های کلان مطالباتی

همچنین اهم برنامه‌ها و الزامات اعتباری بانک به شرح ذیل می‌باشد:

- تعیین اهداف کمی اعطای تسهیلات، وصول مطالبات، ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات اسنادی
- تعیین حدود اختیارات ارکان اعتباری در اعطای تسهیلات و وصول مطالبات
- نصب و اجرای سیستم‌های نظارتی اعطای تسهیلات
- تأکید بر امر ظرفیت سنجی مشتریان جهت اعطای تسهیلات
- برقراری نظام کنترلی و نظارتی بر کیفیت گزارش‌های اطلاعاتی
- کاهش ریسک تسهیلات و تعهدات از طریق اخذ وثایق مطمئن
- رعایت دقیق اجرای آیین‌نامه‌های ذینفع واحد، اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات کلان
- برگزاری مستمر جلسات کمیته‌های احیا و وصول مطالبات در سطوح مختلف به‌منظور تعیین تکلیف سریع پرونده‌های مطالباتی مشتریان
- توجه خاص به علل رشد مطالبات سررسید گذشته، معوق اعتبارات اسنادی پرداخت‌شده و ضمانت‌نامه‌های ضبطی و پرداخت‌شده و استخراج وضعیت آن‌ها و ارائه گزارش و پیشنهاد لازم
- نظارت ادواری توسط ناظرین پیش‌بینی‌شده در بخشنامه‌ها، بازدید از محل فعالیت موضوع تسهیلات و پیشرفت آن و نحوه اجرا به‌صورت تصادفی توسط ناظرین و سایر افراد ذیصلاح و اعضای کمیته‌های اعتباری

۱-۲- واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری

حوزه پیاده‌سازی کل بانک به‌ویژه شعب، مدیریت اعتبارات، اداره پیگیری وصول مطالبات معوق، کمیته‌های اعتباری و سایر ارکان اعتباری بانک می‌باشد.

۱-۳- حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

یک جزء مهم از مدیریت ریسک اعتباری، تعیین حدود اکسپوژر برای طرف‌های مقابل فردی یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط می‌باشد.

با توجه به تفکیک حوزه‌های "بانکداری شرکتی" و "خرد و متوسط" در بانک، معیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات در سه حوزه **تسهیلات و تعهدات کلان**[1]، **تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط**، **تسهیلات و تعهدات شرکتی** و **تسهیلات و تعهدات خرد و متوسط** می‌باشد.

۱-۳-۱ تسهیلات و تعهدات کلان

تسهیلات و تعهدات در حوزه کلان، بر اساس شناسایی ذی‌نفع واحد[2] می‌باشد. مصادیق ذی‌نفع واحد به شرح زیر می‌باشد:

- شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل؛
- اشخاص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالکیتی شامل:
  - ✓ شخص حقیقی به‌اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با واحد (های) تابعه و وابسته آن‌ها؛
  - ✓ شخص حقوقی با واحد (های) تابعه و وابسته آن؛
- واحدهای تابعه و وابسته یک شخص حقیقی یا حقوقی با یکدیگر مشروط بر آن‌که حاصل‌ضرب درصد تملک آن‌ها توسط شخص مزبور، حداقل ۲۰درصد باشد.
- اشخاص حقوقی دارای روابط مدیریتی شامل:
  - ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که حداقل دوسوم اعضای هیئت‌مدیره آن‌ها مشترک باشد؛
  - ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که رئیس هیئت‌مدیره آن‌ها مشترک باشد.
- شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالی شامل:
  - ✓ شخص حقیقی با همسر و افراد تحت تکفل وی؛
  - ✓ ضامن با مضمون‌عنه مشروط بر آن‌که میزان ضمانت، حداقل معادل ۷۵درصد درآمد سالیانه یا دارایی ضامن باشد. عکس رابطه فوق در صورتی مصداق دارد که اشخاص مزبور دارای ضمانت متقابل باشند؛
  - ✓ شخص (الف) با شخص (ب) مشروط بر آن‌که بیش از ۵۰درصد درآمد ناخالص سالیانه شخص (الف) توسط شخص (ب) تأمین شود. عکس رابطه فوق مصداق ندارد؛
  - ✓ اشخاصی که هر یک دارای حداقل ۲۰درصد از سهام یا سرمایه دارای حق رأی یک شخص حقوقی باشند؛

---

[1] مجموع خالص تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجادشده به یا برای هر ذی‌نفع واحد که میزان آن حداقل معادل ۱۰ درصد سرمایه پایه بانک باشد.

[2] یک شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل یا دو یا چند شخص حقیقی که به‌واسطه برخورداری از روابط مالکیتی، مدیریتی، مالی، کنترلی یا به هر نحو دیگری می‌توانند بانک را در معرض ریسک قرار دهند، بدین ترتیب که مشکلات یکی از آن‌ها بتواند به دیگری تسری یابد و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به‌موقع تسهیلات یا تعهدات آن‌ها شود.

- ✓ اشخاصی که بیش از ۵۰درصد درآمد ناخالص سالیانه هر یک از آن‌ها از منبع درآمد واحدی باشد.

- شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط کنترلی شامل:

- ✓ شخص حقیقی به‌اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با شخص حقوقی که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰درصد آرای آن شخص حقوقی می‌باشند.
- ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰درصد آرای آن می‌باشد.
- ✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که قادر به راهبری سیاست‌های مالی و عملیاتی ازجمله تصمیمات مربوط به تقسیم سود آن می‌باشد.
- ✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی قادر به نصب و عزل اکثریت اعضای هیئت‌مدیره آن می‌باشد.

دفاتر بانکداری شرکتی در صورت شناسایی ذی‌نفعان واحد، می‌بایست اطلاعات تسهیلات گیرنده را در سیستم آمار و اطلاعات بانک در قسمت ذی‌نفع واحد وارد نمایند.

اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات به هر ذی‌نفع واحد که موجب قرارگرفتن تسهیلات و تعهدات مزبور در شمول تسهیلات و تعهدات کلان شود، باید به تصویب هیئت‌مدیره بانک برسد. لذا در صورت واجد شرایط بودن مشتری جهت دریافت تسهیلات و تعهدات و رعایت حدود تعیین‌شده، مجوز مربوطه می‌بایست از هیئت‌مدیره دریافت شود.

حدود تسهیلات و تعهدات کلان:

۱- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان به هر ذی‌نفع واحد نباید از ۲۰ درصد سرمایه بانک تجاوز نماید.

۲- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان، ۸ برابر سرمایه پایه بانک می‌باشد.

۳- در مواردی که میزان تسهیلات مورد تقاضای یک ذی‌نفع واحد بیش از حدود تعیین‌شده در این آیین‌نامه باشد، بانک می‌تواند با رعایت حدود مقرر، از روش اعطای تسهیلات به‌صورت مشترک (سندیکایی، کنسرسیومی یا روش‌های مشابه) استفاده نماید.

۲-۳-۱ تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط

تسهیلات و تعهدات در حوزه اشخاص مرتبط، بر اساس شناسایی اشخاص مرتبط[۳] می‌باشد. مصادیق اشخاص مرتبط به شرح زیر می‌باشد:

---

[۳] اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به نحوی از انحاء نظیر داشتن روابط شخصی، مالکیتی، مدیریتی و نظارتی بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های بانک کنترل نموده و بانفوذ قابل‌ملاحظه‌ای داشته باشند، به‌گونه‌ای که بانک را تبدیل به منبع مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع بانک، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد.

۱. مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیأت‌مدیره، مدیرعامل قائم‌مقام مدیرعامل و سایر اعضای هیأت عامل؛
۲. حسابرس مستقل (اعم از مؤسسه حسابرسی و شریک مسئول کار) و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛
۳. شخص حقیقی و اعضای خانواده وی شامل پدر، مادر، همسر و فرزندان که منفردا یا جمعاً مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا می‌باشند.
۴. پدر، مادر، همسر و فرزندان مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱ و ۲؛
۵. شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ است، به‌گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیئت‌مدیره در آن شخص حقوقی باشند.
۶. شخص حقوقی که اشخاص مرتبط مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ دارای مناصب مدیریتی (عضو هیأت‌مدیره، هیأت عامل، مدیرعامل و قائم‌مقام مدیرعامل) در آن شخص حقوقی باشند.
۷. شخص حقوقی که مستقیماً، مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشد.
۸. شخص حقوقی که حداقل ده درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به مؤسسه اعتباری است.
۹. شخص حقوقی که حداقل بیست درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به اشخاص حقوقی مندرج دربند ۸ است.

حدود تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط:

- ✓ حد فردی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص نباید از سه درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید.
- ✓ حد جمعی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از چهل درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید.

تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبل از اعطا/ایجاد به تصویب هیأت‌مدیره بانک برسد. جلسات تصمیم‌گیری هیأت‌مدیره برای اعطا/ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط بدون حضور اشخاص مرتبط ذینفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار می‌شود.

۳-۳-۱ تسهیلات و تعهدات شرکتی

مرجع تصمیم‌گیری برای تسهیلات و اعتبارات مرتبط با هر مشتری شرکتی تا سقف **هفتصد میلیارد ریال**، کمیسیون بانکداری شرکتی است و برای مبالغ بیش از هفتصد میلیارد ریال مرجع تصمیم‌گیری هیأت‌مدیره بانک است.

۴-۳-۱ تسهیلات و تعهدات خرد و متوسط

تسهیلات و تعهدات در حوزه خرد و متوسط، بر ساس نوع مشتریان و میزان تسهیلات درخواستی ایشان است. ازاین‌رو مشتریان در حوزه خرد و متوسط طبق معیار زیر شناسایی می‌شوند:

۱- اشخاص حقیقی: تمامی اشخاص حقیقی با هر مبلغ درخواست تسهیلات و تعهدات.
۲- اشخاص حقوقی: آن گروه مشتریان حقوقی به همراه ذینفعان واحد مرتبط با آن‌ها که مبلغ درخواست تسهیلات و تعهدات ایشان حداکثر معادل مبلغ یکصد میلیارد ریال و یا هم‌ارز ریالی آن به ارزهای مختلف است.

تمامی شعب صرفاً درخواست‌های اعتباری دریافتی در محدوده فوق را پذیرش و موردبررسی قرار می‌دهند، درصورتی‌که درخواست‌های اعتباری بیش از سقف یادشده باشد می‌بایست مراتب با هماهنگی مدیریت امور اعتبارات خرد و متوسط به مدیریت بانکداری شرکتی منعکس می‌گردد.

صرف‌نظر از مبلغ تسهیلات موردتقاضا یا مورداستفاده، ارائه هرگونه خدمات اعتباری به مشتریان زیر صرفاً از طریق مدیریت بانکداری شرکتی صورت پذیرد:

۱- شرکت‌های تولیدی با سرمایه بیش از یک‌صد میلیارد ریال؛
۲- شرکت‌های بازرگانی و خدماتی با سرمایه بیش از هشتاد میلیارد ریال؛
۳- شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی؛
۴- شرکت‌های زیرمجموعه بانک‌ها؛
۵- شرکت‌های سهامی عام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار.

ارکان تصمیم‌گیری اعتبارات خرد و متوسط:

در مدیریت اعتبارات خرد و متوسط، شعب بانک سامان ازلحاظ حدود اختیارات اعتباری متفاوت بوده و به پنج گروه، **شعب گروه ممتاز**، **شعب گروه یک**، **شعب گروه دو**، **شعب گروه سه** و **شعب گروه چهار** طبقه‌بندی می‌شوند. حدود اختیارات اعتباری هر گروه از شعب برای تصویب و قبول نوع، ترکیب و میزان وثایق، تابع شرایط مندرج در بخشنامه "شرایط اعطای تسهیلات خرد و متوسط" بانک سامان و الحاقیه‌ها و اصلاحات بعدی است.

کلیه شعب موظف هستند با رعایت مقررات مربوط به حدود اختیارات اعتباری شعب برای تصویب تسهیلات اعتباری و ضمانت‌نامه، همه درخواست‌های اعتباری مشتریان را که در حدود اختیارات تفویض شده باشد (با احتساب تعهدات و بدهی‌های موجود مشتری) در کمیسیون‌های که به همین منظور و در سطوح مختلف بانک تشکیل می‌گردند اتخاذ و تصمیم‌گیری نمایند. کمیسیون‌های مزبور که در خصوص اعطای تسهیلات ریالی و ارزی، صدور ضمانت‌نامه‌ها، گشایش اعتبارات اسنادی و ثبت سفارش بروات اسنادی با تضمین بانک تصمیم‌گیری می‌نمایند عبارتنداز:

۱- کمیسیون اعتباری شعب
۲- کمیسیون اعتباری سرپرستی

۳- کمیسیون داخلی اعتبارات

۴- کمیسیون اعتباری خرد و متوسط

حدود تسهیلات و تعهدات خرد و متوسط:

حدود اختیارات کمیسیون‌های اعتباری (ارقام برحسب میلیون ریال)

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و اعتبارات ریالی	حدود اختیارات در قبال وثایق و تضمینات درجه ۲	حدود اختیارات در قبال وثایق و تضمینات درجه ۳

			اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
۱	کمیسیون اعتباری شعب درجه چهار	تسهیلات ریالی	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
۲	کمیسیون اعتباری شعب درجه سه	تسهیلات ریالی	۳,۰۰۰	۴,۰۰۰	۸۰۰	۱,۵۰۰
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی	۳,۰۰۰	۴,۰۰۰	۸۰۰	۱,۵۰۰
۳	کمیسیون اعتباری شعب درجه‌دو	تسهیلات ریالی	۴,۵۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۰۰۰
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی	۴,۵۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۰۰۰
۴	کمیسیون اعتباری شعب درجه‌یک	تسهیلات ریالی	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰
۵	کمیسیون اعتباری شعب ممتاز	تسهیلات ریالی	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰
۶	کمیسیون اعتباری سرپرستی	تسهیلات ریالی	بیست‌وپنج درصد بیش از اختیارات تفویضی به شعب در هر یک از انواع تسهیلات و تعهدات به شرح فوق		بیست‌وپنج درصد بیش از اختیارات تفویضی به شعب در هر یک از انواع تسهیلات و تعهدات به شرح فوق	
		ضمانت‌نامه و اعتبارات اسنادی داخلی ریالی				

حدود اختیارات ارزی کمیسیون اعتباری شعب و سرپرستی (ارقام برحسب میلیون ریال)

ردیف	گروه شعب	نوع تعهد ارزی	حدود اختیارات در قبال وثایق درجه ۱ و ۲		حدود اختیارات در قبال وثایق و تضمینات درجه ۳	
			اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی

۱	شعب ارزی درجه‌دو	اعتبارات اسنادی دیداری	۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۲,۰۰۰	۵,۰۰۰
		ضمانت‌نامه‌های ارزی و اعتبارات اسنادی مدت‌دار و ریفاینانس	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۰۰۰
		۲۵ درصد اعتبار اسنادی یا ۳۵ درصد حواله‌های ارزی بابت تضمین رفع تعهد ارزی	در اختیار شعبه		۵,۰۰۰	۱۵,۰۰۰
۲	شعب ارزی درجه‌یک	اعتبارات اسنادی دیداری	۷,۵۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۷,۰۰۰
		ضمانت‌نامه‌های ارزی و اعتبارات اسنادی مدت‌دار و ریفاینانس	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰
		۲۵ درصد اعتبار اسنادی و یا ۳۵ درصد حواله‌های ارزی بابت تضمین رفع تعهد ارزی	در اختیار شعبه		۷,۰۰۰	۲۰,۰۰۰
۳	شعب ارزی ممتاز	اعتبارات اسنادی دیداری	۱۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۴,۵۰۰	۱۰,۰۰۰
		ضمانت‌نامه‌های ارزی و اعتبارات اسنادی مدت‌دار و ریفاینانس	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰
		۲۵ درصد اعتبار اسنادی و یا ۳۵ درصد حواله‌های ارزی بابت تضمین رفع تعهد ارزی	در اختیار شعبه		۱۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰
۴	کمیسیون اعتباری سرپرستی	بیست‌وپنج درصد بیش از اختیارات تفویضی به شعب در هر یک از انواع تعهدات به شرح فوق				

حدود اختیارات کمیسیون‌های سطوح بالاتر از شعب و سرپرستی‌ها (ارقام برحسب میلیون ریال)

نوع کمیسیون	حدود اختیارات در قبال وثایق درجه ۱ و ۲	حدود اختیارات در قبال وثایق و تضمینات درجه ۳

	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
کمیسیون داخلی اعتبارات	۳۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲۵,۰۰۰
کمیسیون اعتبارات خرد و متوسط		۱۰۰,۰۰۰		

۴-۱- میزان پذیرش ریسک اعتباری

اشتهای ریسک اعتباری در بانک سامان به‌گونه‌ای می‌باشد که طبق آن **نوع**، **حجم**، **ماهیت و محتوای** ریسک اعتباری تعیین می‌شود. تعیین اشتهای ریسک شامل دو مسئله بازار هدف و حداکثر سهم آن بازار از پرتفوی اعتباری می‌باشد که

برای این منظور بانک سامان سالانه در قالب برنامه عملیاتی هرسال بازار هدف خود را درزمینه اقلام بالای خط و زیرخط ترازنامه را تعیین می‌کند. بانک سامان اشتهای ریسک خود را برای حوزه‌های زیر تعریف می‌کند:

۱- بانکداری شرکتی؛
۲- بانکداری خرد و متوسط.

مسئول تعریف و بازنگری بخش‌های اقتصادی شامل هدف و میزان کلی پرتفوی اعتباری بانک، کمیسیون عالی استراتژی و بودجه می‌باشد.

۵-۱- میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش اقتصادی، مناطق جغرافیایی و نظایر آن

میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش اقتصادی، به شرح ذیل می‌باشد:

نوع مشتری	نوع اصلی بخش	سهم پرتفوی
خرد و متوسط	بازرگانی	۱۵.۴%
	خدمات	۱۵.۵%
	صنعت	۳.۲%
	کشاورزی	۰.۶%
	متفرقه	۰.۲%
	مسکن و ساختمان	۱۴.۸%
	معدن	۰.۰%
	مجموع	۴۹.۸%
شرکتی	بازرگانی	۲۵.۰%
	خدمات	۶.۲%
	صنعت	۱۶.۴%
	مسکن و ساختمان	۱.۹%
	معدن	۰.۷%
	مجموع	۵۰.۲%
کل تسهیلات	**مجموع**	**۱۰۰.۰%**

۶-۱- فرآیند اعتبارسنجی متقاضیان

معیارهای مناسب برای اعطای اعتبار، اطلاعات دقیق از بازار هدف بانک، شناخت کامل از وام‌گیرنده یا طرف مقابل، هدف از اعتبار و ساختار آن و منبع بازپرداخت اعتبار را در برمی‌گیرد.

ترتیب و اولویت این موارد به‌صورت زیر است:

- **ماهیت و هدف اعتبار**: هدف کسب‌وکار متقاضی برای بانک باید قابل‌قبول باشد یعنی باید قانونی، غیر سفته‌بازی[۴] و منطبق برگذشته‌ی متقاضی باشد. همچنین بانک باید مطمئن باشد که تسهیلات اعتباری در تأمین مالی فعالیت‌های طبیعی کسب‌وکار متقاضی استفاده شود. میزان تسهیلات نیز باید برای هدف مشتری کافی باشد و نسبت به منابع در اختیار مشتری منطقی باشد. امروزه در دنیا با بالا رفتن فعالیت‌های پول‌شویی، خیلی ضروری است که حتماً هدف از تسهیلات اعتباری کاملاً مشخص و درک شود.
- **نوع تسهیلات اعتباری**: اعتبار در حساب‌جاری[۵]، وام مصرفی، وام سرمایه در گردش، وام مدت‌دار، لیزینگ، خرید اقساطی، کارت اعتباری، مستغلات، تجاری، رهنی، وام‌های ساخت‌وساز، وام‌های خرد، خرید دین،...
- **صلاحیت قرض گرفتن**: قرض دهنده باید وضعیت قانونی مشتری را بررسی کند. افراد کم سن، فقیر، ناتوان ذهنی، شایستگی لازم را برای عقود معاملاتی ندارند. در این‌گونه موارد نیاز به قیم برای آنان است.
- **تضمینات**: اگر وثیقه‌ای موردنیاز باشد چندین فاکتور باید بررسی شود مانند کفایت، قابلیت، اعتبار و سندیت وثیقه.
- **بررسی وضع مالی قرض‌گیرنده**: در تحلیل وضعیت مالی مشتری، توانایی کسب‌وکار مشتری در ایجاد جریان نقدی مناسب از فعالیت و عملیات کسب‌وکار برای ایفای تعهدات بسیار مهم می‌باشد. ازجمله معیارهای مختلف برای اندازه‌گیری وضعیت مالی مشتری می‌توان به این موارد اشاره کرد: توانایی بازپرداخت، نقدینگی، ظرفیت بازپرداخت.
- **پیش‌بینی توانایی بازپرداخت**: قرض دهنده باید در مورد توانایی قرض گیرنده در ایفای تعهداتش در سررسید مقرر در آینده، یک اطمینان منطقی داشته باشد.
- **سودآوری**: هزینه‌ی ایجاد اعتبار برای متقاضی، حقوق کارمندان مرتبط با ارزیابی اعتبار، اعطای اعتبار و پایش اعتبار، هزینه‌ی اجاره و دیگر هزینه‌های عمومی باید توسط بازده‌هی ایجادشده توسط اعتبار اعطاشده، پوشش داده شود (معمولاً به‌عنوان پیش‌پرداخت اخذ می‌شود). درواقع یک سودآوری درست با هزینه‌ی سرمایه سنجیده می‌شود.

---

[۴] non-speculative
[۵] overdraft

- **پایش مداوم**: تسهیلات اعتباری باید به‌طور مداوم از طرق مختلف پایش شود؛ حدود ریسک، تخصیص سرمایه و گزارش‌های دوره‌ای برحسب نوع مشتری، بخش، وضعیت تسهیلات و ... .

۱-۶-۱ اصول لازم الرعایه برای تشکیل پرونده اعتباری

ازآنجایی‌که فرایند اعطای تسهیلات در بانک سامان از درخواست متقاضی و تشکیل پرونده آغاز می‌گردد، لذا بانک سامان برای تشکیل پرونده‌های اعتباری اصول لازم الرعایه زیر را دارد.

- شناسایی مشتری (CDD)؛
- دسترسی به پرونده‌های اعتباری مشتریان منوط به رعایت ضوابط و مقررات محرمانگی بانک؛
- بانک از محل مصرف وام که توسط مشتری اظهارشده است اطمینان حاصل نماید؛
- قبل از تخصیص اعتبار، بانک از امضای فرم‌ها و مستندات حقوقی توسط متقاضی اطمینان حاصل نماید؛
- بانک با درخواست‌های اعتباری منصفانه و بدون تبعیض برخورد نماید؛
- تسهیلات اعطایی بانک با رعایت اصل عدم تمرکز در صنایع و بخش‌های صنعت ارائه خواهد شد؛
- بانک بایستی حاشیه وثیقه مناسب برای تسهیلات اعتباری مختلف نگهداری کند؛
- هر نوع آیین‌نامه، بخش‌نامه و دستورالعمل اعتباری بایستی در چهارچوب قوانین و مقررات بانک مرکزی ایران تدوین شود؛
- محتوای پرونده‌های اعتباری باید شامل موارد زیر باشد:
  - ✓ مستندات هویتی مشتری و ضامنین؛
  - ✓ درخواست اعتباری امضاشده؛
  - ✓ اظهارنظر کارشناسی شامل:
    - (۱) هدف اخذ تسهیلات؛
    - (۲) وثایق و تضمینات؛
    - (۳) تعهدات مشتری؛
    - (۴) سابقه عمومی؛
    - (۵) مدیریت؛
    - (۶) سابقه مشتری نزد بانک؛
    - (۷) تحلیل وضعیت مالی؛
    - (۸) تحلیل وضعیت رقابتی؛

- ✓ پیش‌بینی جریانات نقدی؛
- ✓ مستندات مربوط به وثایق و تضمینات؛
- ✓ ساختار معامله اعتباری؛
- ✓ صورت‌های مالی حسابرسی شده؛
- ✓ مجوزهای قانونی کسب‌وکار؛

۲-۶-۱ فرآیند کلی اعتبارسنجی

- شعب مسئولیت اولیه برای پذیرش مشتری، ایجاد، تهیه گزارش‌های اعتباری و رتبه مشتری، استعلام از سامانه‌های موجود و نگهداری اطلاعات را بر عهده‌دارند.

علاوه بر اخذ گزارش‌های بالا کلیه شعب موظف‌اند جهت پرداخت تسهیلات حرفه‌ای (تسهیلات به‌منظور سرمایه در گردش، توسعه کسب‌وکار و یا ایجاد کسب‌وکار) تا سقف ده میلیارد ریال نسبت به بازدید از محل فعالیت متقاضی و اخذ صورت‌ها و اطلاعات مالی مشتری و تهیه گزارش کارشناسی از وضعیت مالی وی اقدام و نتایج حاصل را در قالب یک فقره گزارش کارشناسی به همراه اظهارنظر صریح کارشناس در پرونده اعتباری مشتری درج نموده و بر مبنای آن نسبت به اتخاذ تصمیم مقتضی اقدام نمایند.

- کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت بررسی پیشنهادهای ارائه‌شده توسط شعب، بررسی رتبه مشتری، مدیریت حدود اعتباری شعبه و اظهارنظر اعتباری را بر عهده‌دارند.
- کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت تصویب اعتبار در نهادهای تصمیم‌گیری با توجه به مبلغ اعتبار را بر عهده دارند.
- واحد مدیریت ریسک مسئولیت اظهارنظر مستقل بر روی اعتبارات اعطائی از طریق طراحی و به‌روزرسانی سیستم رتبه‌بندی، کنترل و نظارت ریسک اعتباری را بر عهده دارد.
- وظایف مدیریت ریسک از وظایف کسب‌وکار و ارتباط با مشتریان در حوزه اعتبارات مجزا می‌باشد.
- اصول تصمیم‌گیری اعتباری، کنترل و گزارش دهی مستقل ریسک اعتباری تحت هر شرایطی معتبر است.

۲-۷-۱- روش سنجش ریسک اعتباری

برای سنجش ریسک اعتباری در بانک سامان از سیستم ارزیابی کارشناسی مشتریان استفاده می‌شود:

- ارزیابی وام و بازنگری مداوم
- ارزیابی کیفیت اعتباری مشتریان اعتباری یا گروه‌های وام‌گیرنده
- اعلام هشدار سریع در مورد بد شدن وضعیت اعتباری مشتریان
- قیمت‌گذاری وام‌ها مبتنی بر ریسک
- مدیریت مؤثر وام‌های مسئله‌دار

۸-۱- روش‌های کاهش ریسک اعتباری

یکی از راه‌های کاهش ریسک اعتباری دریافت وثیقه با توجه به درجه ریسک و نقد شوندگی آن می‌باشد. انواع وثایق با توجه به درجه ریسک به سه گروه تقسیم می‌شوند:

وثایق درجه ۱: شامل سپرده سرمایه‌گذاری و گواهی سپرده صادره توسط بانک، اوراق مشارکت با تضمین دولت و یا بانک‌ها، گواهی سپرده بی‌نام صادره توسط سایر بانک‌ها، ضمانت‌نامه‌های بانک‌های داخلی و ضمانت‌نامه‌های بانکی خارجی (با تائید مدیریت امور بین‌الملل) می‌باشد.

وثایق درجه ۲: شامل املاک غیرمنقول و سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار (قابل معامله در تابلوی اصلی تالار بورس) می‌باشد. یادآور می‌شود اموال غیرمنقول شش‌دانگ، ارزنده، سهل البیع و دارای پایان کار معتبر می‌باشد.

وثایق درجه ۳: شامل اموال منقول (قبوض انبارهای عمومی و کالای زیر کلید با تائید مدیریت امور اعتبارات خرد و متوسط) و قراردادهای لازم‌الاجرا، سفته، چک‌ها و اسناد وصولی می‌باشد.

نوع وثیقه	شرح وثیقه	نسبت موجودی تسهیلات
وثایق درجه ۱	سپرده بانکی - ضمانت‌نامه بیمه‌نامه - اوراق مشارکت	۹.۱%
وثایق درجه ۲	ملک - سهام	%۴۴,۱
وثایق درجه ۳	چک ـ سفته - منقول قرارداد لازم‌الاجرا - سایر	%۴۶,۸

به‌منظور پیش‌گیری از ریسک‌های مرتبط بر وثایق و اموال موضوع معاملات، وثایق تسهیلات اعطایی و عنداللزوم اموال و کالاهای موضوع معاملات، بانک همه‌ساله و در طول مدت قرارداد به هزینه مشتری در مقابل خطرات ناشی از آتش‌سوزی، انفجار، صاعقه، سیل و زلزله به نفع بانک بیمه شوند و در این خصوص شرکت بیمه سامان به‌عنوان بیمه‌گر منتخب بانک، خواهد بود. دستورالعمل اجرایی بیمه مرهونات و وثایق به‌صورت زیر است.

الف) اموال و وثایق موضوع بیمه:

۱- وثایق مسکونی که عرصه و اعیانی آن‌ها در رهن بانک قرار می‌گیرد.
۲- کارخانه‌ها اعم از ساختمان‌ها و ماشین‌آلات آن‌ها و سایر اموال موضوع معاملات بانک.

ب) مبلغ بیمه و مبنای محاسبه‌ی حق بیمه:

مبلغ بیمه برای هر یک از مرهونات، حتی‌الامکان معادل ارزش روز و واقعی آن‌ها (مطابق نظر ارزیاب) تعیین و حق بیمه بر مبنای آن محاسبه می‌شود. حق بیمه سالانه مرهونات ملکی بر مبنای مانده اصل و سود تسهیلات یا ارزش ارزیابی ملک، هرکدام که کمتر باشد، صورت می‌پذیرد.

۹-۱- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری

میزان سرمایه موردنیاز برای پوشش ریسک اعتباری بر اساس بال **۲، ۶,۴۴۵ میلیارد ریال** می‌باشد.

۱۰-۱- معیارهای دریافت وثایق برای اقلام در معرض ریسک اعتباری

معیار دریافت وثایق با توجه به رتبه مشتری و اعتبارسنجی مشتری صورت می‌گیرد. هر چه قدر مشتری ازنظر اعتباری ریسک کمتری داشته باشد وثایق دریافتی مشتری کمتر و هر چه قدر مشتری ازنظر اعتباری ریسک بیشتری را برای بانک داشته باشد وثایق دریافتی از مشتری محکم‌تر و باقدرت نقد شوندگی بالاتری خواهد بود.

به‌منظور اطمینان از کفایت پوشش، همه وثایق در معرض ارزیابی دوره‌ای خواهند بود. تعداد دفعات تجدید ارزیابی وثایق با پیشنهاد و تائید کمیته ریسک تعیین خواهد شد. دوره بازنگری ممکن است به دلیل پایین آمدن رتبه اعتباری نیز تغییر نماید.

۱۱-۱- سازوکارهای کنترل و پایش ریسک اعتباری

درواقع اهداف اصلی کنترل و نظارت بر ریسک اعتباری به شرح ذیل هستند:

- حصول اطمینان از این امر که تسهیلات اعطایی مطابق با قراردادهای موجود است؛
- بازنگری نحوه به‌کارگیری و کاربرد وجوه؛
- حصول اطمینان از بازپرداخت به‌موقع و واکنش سریع در صورت عدم بازپرداخت؛
- حصول اطمینان از پوشش بدهی مشتری توسط جریان نقدی پیش‌بینی‌شده در تسهیلات کلان؛
- حصول اطمینان از پوشش کافی وثایق در قبال شرایط جاری وام‌گیرندگان و تسهیلات غیر جاری؛
- شناسایی و طبقه‌بندی مشکلات بالقوه اعتبارات مسئله‌دار در اسرع وقت؛
- شناسایی و گزارش دهی کامل موارد خاص در تصویب اعتبارات به کمیته ریسک.

۱۲-۱- نحوه مدیریت تسهیلات غیر جاری و میزان ذخایر مربوط به آن‌ها

در این رابطه موارد ذیل مورد اقدام قرار می‌گیرد:

- هدف‌گذاری مطالباتی برای مناطق و پیگیری مستمر تحقق هدف؛
- تشکیل مستمر کمیته پیگیری و وصول مطالبات جهت مذاکره با بدهکاران عمده بانک. (میلیون ریال)؛

- مساعدت با مشتریان مطالباتی بانک بر اساس گزارش‌های کارشناسی تهیه‌شده از وضعیت مشتری و اخذ مصوبه از کمیته وصول مطالبات؛
- تشکیل کمیته عالی پیگیری و وصول مطالبات بانک باهدف بررسی پرونده‌های کلان غیر جاری و تعیین تکلیف آن‌ها؛
- ارزیابی و اخذ وثایق جدید در خصوص پرونده‌های تعیین تکلیف شده؛
- بررسی میزان کلی ذخایر اخذشده در مقاطع ارائه صورت‌های مالی؛
- برون‌سپاری مطالبات غیر جاری؛
- ذخیره گیری مطالبات غیر جاری مطابق با بخشنامه‌های صادره.

۱-۱۲-۱ وصول مطالبات

خط‌مشی وصول مطالبات در بانک مشمول بر سیاست‌های بانک در موضوعات زیر است:

- وظایف واحدهای اعطاکننده و تصویب‌کننده پیش از ارسال پرونده‌های مطالباتی به واحد حقوقی؛
- اقدامات قانونی جهت وصول مطالبات؛
- نحوه‌ی اولویت‌بندی بین پرونده‌های مطالباتی جهت وصول.

۱- پرونده‌های مطالباتی: شامل تمامی پرونده‌های مرتبط با موارد زیر است:

- ✓ مطالبات بابت تسهیلات اعطایی بانک در قالب تمامی عقود و تحت هر عنوان تجاری؛
- ✓ مطالبات بابت تسهیلات اعطایی بانک به‌منظور تقسیط مطالبات ناشی از کارت‌های اعتباری صادره؛
- ✓ مطالبات ناشی از تنزیل اعتبارات اسنادی و خرید دیون مشتریان؛
- ✓ مطالبات ناشی از ضمانت‌نامه‌های صادرشده؛
- ✓ مطالبات بابت تمامی انواع اعتبارات اسنادی گشایش شده توسط بانک؛
- ✓ مطالبات بابت بروات اسنادی تضمین‌شده توسط بانک.

۲- پرونده‌های مطالباتی بانک با توجه به نوع وثیقه و تضمینات آن‌ها به دو گروه پرونده‌های رهنی و دعاوی به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

- **پرونده‌های رهنی**: آن گروه پرونده‌هایی که وثیقه‌ی آن‌ها اموال منقول یا غیرمنقول در رهن بانک است.
- **پرونده‌های دعاوی**: آن گروه پرونده‌هایی که به پشتوانه‌ی تضمینات درجه سه (شامل چک و سفته) یا توثیق سهام اعطاشده‌اند.

در خصوص پرونده‌هایی که به پشتوانه‌ی مجموعه‌ای از وثایق و تضمینات درجه سه، سهام و اسناد رهنی اعطاشده‌اند، بر اساس اینکه روی کدام وثیقه اقدام قانونی انجام شود، به یکی از انواع فوق طبقه‌بندی می‌شود. درصورتی‌که به‌طور موازی روی هر دو نوع وثایق اقدام شود، هر دو پرونده تشکیل می‌شود.

۳- ساختار بانک در بعد پیگیری و وصول مطالبات شامل ارکان زیر است:

- ✓ **واحد اعطاکننده‌ی اعتبار**: تمامی شعبی که علاوه بر پذیرش اولیه متقاضیان، امور مرتبط با اعطای تسهیلات و اعتبارات در آن‌ها صورت می‌پذیرد.
- ✓ **واحد تصویب‌کننده‌ی اعتبار**: ازآنجایی‌که پرونده‌های اعتباری دریکی از ارکان اعتباری بانک تصویب می‌گردند، لذا واحد تصویب‌کننده‌ی اعتبار، واحد سازمانی است که نسبت به طرح موضوع در رکن مرتبط اقدام نموده است. بر اساس این تعریف واحد تصویب‌کننده به شرح زیر مشخص می‌گردد:

ردیف	رکن اعتباری تصمیم‌گیرنده	واحد تصویب‌کننده اعتبار
۱	کمیسیون اعتباری شعبه	شعبه
۲	کمیسیون اعتباری سرپرستی	شعبه
۳	کمیسیون اعتبارات	مدیریت امور اعتبارات خرد و متوسط
۴	کمیسیون امور اعتبارات خرد و متوسط	مدیریت امور اعتبارات خرد و متوسط

- ✓ **واحد حقوقی (وصول مطالبات)**: ساختار حقوقی بانک بابت وصول مطالبات با توجه به نوع مطالبات به شرح زیر است:

نوع مطالبات	اقدام کننده		مقام ناظر
	تهران	شهرستان	
پرونده‌های رهنی	کارشناسان اداره اجرای اسناد	کارشناسان حقوقی مستقر در سرپرستی‌ها	مدیریت امور حقوقی - اداره اجرای اسناد
پرونده‌های دعاوی	وکلای بانک		مدیریت امور حقوقی - دایره نظارت بر وکلا

پیگیری مطالبات بر عهده واحد اعطاکننده و تصویب‌کننده اعتبار است. اقدامات قانونی بر روی پرونده‌های مطالباتی صرفاً توسط واحد حقوقی صورت می‌پذیرد و واحدهای اعطاکننده و تصویب‌کننده تسهیلات مستقیماً مجاز به انجام اقدامات قانونی نیستند.

پرونده‌های مطالباتی طبق شرایط زیر به واحدهای حقوقی ذی‌ربط جهت شروع اقدامات قانونی ارجاع می‌شوند:

- سپری شدن ۶ ماه از تاریخ سررسید تسهیلات با بازپرداخت یکجا؛
- سپری شدن ۱۱ ماه از تاریخ قطع پرداخت در تسهیلات با بازپرداخت تقسیطی؛
- سپری شدن ۲ ماه از تاریخ پرداخت به کارگزار اعتبارات اسنادی؛
- سپری شدن ۲ ماه از تاریخ ضبط مبلغ ضمانت‌نامه؛
- ورشکستگی، محجوریت یا فوت دریافت‌کننده تسهیلات؛
- اطمینان از عدم نتیجه دهی اقدامات پیگیری پیش از زمان مقرر ارسال پرونده به واحدهای حقوقی.

۴- اولویت‌بندی بین پرونده‌های مطالباتی جهت آغاز اقدامات قانونی:

- ✓ در پرونده‌های رهنی، اولویت اقدام با پرونده‌هایی است که سن بدهی آن‌ها بیشتر است؛
- ✓ در پرونده‌های دعاوی، اولویت‌بندی جهت آغاز اقدامات قانونی بر اساس دو پارامتر مانده بدهی مشتری و سن بدهی انجام می‌پذیرد. بر این اساس ابتدا بر اساس معیار مانده بدهی رهنی، پرونده‌ها در چهار گروه زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

  - ❖ اولویت اول: بالای ده میلیارد ریال
  - ❖ اولویت دوم: از پنج‌تا ده میلیارد ریال
  - ❖ اولویت سوم: یک از تا پنج میلیارد ریال
  - ❖ اولویت چهارم: کمتر از یک میلیارد ریال

پس از اولویت‌بندی فوق، پرونده ها در هرگروه بر اساس معیار سن بدهی مجدداً اولویت‌بندی می‌شوند. منظور از معیار سن بدهی، مدت‌زمان سپری‌شده از تاریخ قطع پرداخت است.

۲-۱۲-۱ نحوه محاسبه ذخیره مطالبات در بانک

بانک سامان به‌منظور جبران زیان یا خسارت احتمالی ناشی از عدم ایفای تعهدات مشتریان در رابطه با تسهیلات اعطایی آنان دارایی خود را به‌صورت زیر طبقه‌بندی کرده است:

- **طبقه جاری**: پرداخت اصل و سود تسهیلات و یا بازپرداخت اقساط در سررسید صورت گرفته و یا حداکثر از سررسید آن ۲ماه گذشته است.
- **طبقه سررسید گذشته**: از تاریخ سررسید اصل و سود تسهیلات و یا تاریخ قطع پرداخت اقساط بیش از ۲ ماه گذشته است، ولی تأخیر در بازپرداخت، هنوز از ۶ ماه تجاوز ننموده است .در این صورت فقط مبلغ سررسید شده تسهیلات به این طبقه منتقل می‌شود.
- **طبقه معوق**: اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۲ ماه و کمتر از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری‌شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است.

- **طبقه مشکوک‌الوصول**: تمامی اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری‌شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است.

نحوه محاسبه ذخایر با توجه به طبقات دارایی به شرح زیر می‌باشد:

❖ **ذخیره عمومی:**

ذخیره عمومی در پایان سال مالی و یا در مقاطعی که صورت‌های مالی تهیه می‌شود محاسبه می‌گردد. نحوه‌ی محاسبه‌ی ذخیره عمومی مطالبات مشکوک الوصول متناسب با مطالبات مذکور بوده و می‌بایست ۱,۵ درصد کل اعتبارات جاری می‌باشد.

❖ **ذخیره اختصاصی:**

بانک به‌منظور احتساب ذخیره اختصاصی، ارزش وثایق هر مورد را با اعمال ضرایب ذیل از هر مانده فقره از تسهیلات کسر و سپس اقدام به محاسبه ذخیره ذی‌ربط می‌نماید.

- ✓ ۱۰۰ درصد مبلغ وثایق نقدی نظیر سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، سرمایه‌گذاری بلندمدت و گواهی سپرده بانکی (اعم از ریالی و ارزی)؛
- ✓ ۱۰۰ درصد مبلغ اوراق مشارکت منتشره با تضمین دولت یا اوراق مشارکت منتشره توسط بانک مرکزی؛
- ✓ ۸۰ درصد اوراق مشارکت با تضمین سیستم بانکی کشور؛
- ✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار املاک و مستغلات؛
- ✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار سهام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، اسناد معتبر بانکی نظیر اعتبارات اسنادی معامله‌شده، ضمانت‌نامه‌های بانکی و موارد مشابه؛
- ✓ حداکثر ۵۰ درصد ارزش بازار ماشین‌آلات و تجهیزات.

میزان ذخیره اختصاصی به تسهیلاتی که در طبقات غیر جاری (سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول) قرار دارند بر اساس ضرایب ذیل محاسبه می‌گردد:

	درصد ذخیره گیری
- مانده تسهیلات موضوع طبقه سررسید گذشته	۱۰
- مانده تسهیلات موضوع طبقه معوق	۲۰
- مانده تسهیلات موضوع طبقه مشکوک الوصول	۵۰ تا ۱۰۰

احتساب ذخیره برای دارایی‌های طبقه مشکوک الوصول به میزان بیش از ۵۰ % مستلزم ارزیابی ویژه و ارائه دلایل قابل‌قبول طبق استانداردهای حسابداری است. درهرحال جهت کلیه تسهیلاتی که ۵ سال یا بیشتر از سررسید پرداخت اصل و سود آن‌ها سپری‌شده باشد ۱۰۰ % ذخیره اختصاصی منظور می‌گردد.